

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-2>

УДК 351:631.1

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ І АУДИТ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

STATE CONTROL AND AUDIT IN AGRICULTURE IN UKRAINE

Єдинак Тетяна Сергіївнакандидат наук з державного управління, доцент,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2985-9594>**Здорик Аліна Віталіївна**магістр,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3217-952X>**Edynak Tetyana, Zdoryk Alina**
University of Customs and Finance

У статті наведено трактування науковців щодо змісту і ролі державного контролю. Досліджені аспекти контролю аграрної галузі та визначено коло контролюючих суб'єктів. Визначено, що заходи державного контролю сільськогосподарських підприємств спрямовані на створення конкурентного середовища та розвиток підприємництва у цій сфері, а з іншого боку, на забезпечення соціального захисту населення. Розкрито зміст повноважень та завдань контролю з боку Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру та Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, Державної податкової служби, Державної аудиторської служби України. Надано пропозиції щодо вдосконалення чинної системи контролю сільськогосподарських підприємств в напрямках формування єдиного регламенту проведення державного контролю, систематизації діяльності органів виконавчої влади з метою уникнення дублювання або конфлікту повноважень та визначення допустимими форм державного контролю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: контроль, аудит, сільське господарство, агропромисловий комплекс, державне регулювання, суб'єкт контролю, об'єкт контролю.

В статье приведена трактовка ученых о содержании и роли государственного контроля. Исследованы аспекты контроля аграрной отрасли и определен круг контролируемых субъектов. Определено, что меры государственного контроля сельскохозяйственных предприятий направлены на создание конкурентной среды и развитие предпринимательства в этой сфере, а с другой стороны, на обеспечение социальной защиты населения. Раскрыто содержание полномочий и задач контроля со стороны Министерства аграрной политики и продовольствия Украины, Государственной службы Украины по геодезии, картографии и кадастру и Государственной службы Украины по безопасности пищевых продуктов и защиты потребителей, Государственной налоговой службы, Государственной аудиторской службы Украины. Представлены предложения по совершенствованию действующей системы контроля сельскохозяйственных предприятий в направлениях формирования единого регламента проведения государственного контроля, систематизации деятельности органов исполнительной власти во избежание дублирования или конфликта полномочий и определения допустимых форм государственного контроля сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: контроль, аудит, сельское хозяйство, агропромышленный комплекс, государственное регулирование, субъект контроля, объект контроля.

The agro-industrial sector plays an important role in the socio-economic life of the country, has a unique combination of favorable climatic conditions and geostrategic position, which gives Ukraine the opportunity to occupy an important place in the international food market. For effective development of agricultural production, our country has everything you need prerequisites: strong production and resource potential, strong labor resources, the availability of favorable natural and climatic conditions for effective conducting agrarian business. The resource potential of agricultural enterprises is far from exhausted, state financial support in the field of agriculture remains relevant and

requires constant improvement of its mechanisms. For Ukraine, the agro-industrial complex is a strategic activity. Taking into account the global processes of rising food prices products, agricultural business is becoming extremely promising and attractive. An important role in the effective implementation of agricultural activities is carried out by state control, with the help of regulatory instruments by various executive bodies. The article presents the interpretation of scientists on the content and role of state control. Aspects of agricultural sector control have been studied and the range of control subjects has been identified. It is determined that the measures of state control of agricultural enterprises are aimed at creating a competitive environment and development of entrepreneurship in this area, and on the other hand, to ensure social protection. The content of powers and tasks of control by the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre and the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection, the State Tax Service, the State Audit Service of Ukraine. Proposals were made to improve the current system of control of agricultural enterprises in the areas of forming a single regulation of state control, systematization of executive bodies in order to avoid duplication or conflict of powers and determine acceptable forms of state control of agricultural enterprises.

Keywords: control, audit, agriculture, agro-industrial complex, state regulation, subject of control, object of control.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс (далі – АПК) відіграє важливу роль у соціально-економічному житті країни. Унікальне поєднання сприятливих природно-кліматичних умов і геостратегічного положення дає Україні можливість займати вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств далеко не вичерпаний, державна фінансова підтримка у сфері сільського господарства залишається актуальною та вимагає постійного вдосконалення її механізмів. Зокрема, особливо гостро стоїть питання підвищення ефективності державного контролю за діяльністю підприємств агропромислового комплексу. Контроль являє собою вплив конкретного суб'єкта на певний об'єкт з метою забезпечення відповідності останнього низці правил, ознак, закономірностей тощо. Іншими словами, контроль має активний характер і проявляється в численних способах, засобах, методах, напрямках впливу на об'єкт контролю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремим проблемним питанням функціонування сільськогосподарських підприємств України та контролю за їх діяльністю в наукових працях присвятили увагу: І.Ю. Ломакіна, А.Г. Бабенко, К.В. Бондаревська, О.М. Галицький, А.І. Лівінський, О.П. Дяченко, І.В. Гончарук, І.В. Томашук, В.С. Литовченко, І.В. Фурман, Л.М. Пронько та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових розробок у цій сфері, а також наявність певних здобутків у відповідній царині, варто констатувати, що в науковій літературі відсутні комплексні дослідження, що присвячені державному контролю в агропромисловій сфері.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основними цілями роботи є визначення сутності та механізмів державного контролю сільськогосподарських підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент у науковій літературі немає єдиного підходу до змісту контролю сільськогосподарських підприємств. Наприклад, А.Г. Бабенко та К.В. Бондаревська зазначають, що державний контроль є важливим елементом системи державного управління і являє собою систематичну перевірку виконання законів, інших нормативно-правових актів, дотримання державної дисципліни та порядку, що полягає у втручанні суб'єктів контролю в оперативну діяльність підконтрольних суб'єктів [1, с. 55].

Подібної думки й І. Ломакіна, що переконана, що державний контроль є одним із елементів державного регулювання, а тому державне регулювання сільського господарства є видом державної діяльності, здійсненням завдань і функцій держави, що виявляється через діяльність уповноважених структур, спрямовану на здійснення, у межах повноважень, визначених законом, безперервний, цілеспрямований організаційний вплив на виробництво, переробку, реалізацію сільськогосподарської продукції та інші види пов'язаних з ними відносин з метою забезпечення продовольчої безпеки, ефективного використання землі та інших природних ресурсів, дотримання законодавства, запобігання правопорушень та захисту прав громадян [2, с. 15–16].

Деякі науковці розкривають контроль у сфері агропромислового комплексу України через призму суб'єктного складу цієї категорії. Зокрема, Г. Іванова вказує, що сьогодні сільське господарство України є однією з найбільших і найважливіших галузей української економіки, адже тут формується основна маса продовольчих ресурсів і майже три чверті роздрібної торгівлі [3, с. 95]. Агропромисловий комплекс як комплексна система охоплює ряд галузей народного господарства: сільське

господарство, садівництво, виноградарство, виноробство, тваринництво, рибальство, харчова та переробна промисловість, сільськогосподарське машинобудування, через що існує певна складність державного регулювання та контролю, оскільки, з одного боку, має поєднувати заходи, спрямовані на створення конкурентного середовища та розвиток підприємництва у цій сфері, а з іншого боку, забезпечити соціальний захист населення. З метою забезпечення належного державного впливу на сільськогосподарські підприємства України за критеріями контролю у цій сфері залучається діяльність уповноважених законодавством суб'єктів, до яких належать Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України; Міністерство аграрної політики та продовольства; Державна служба України з безпеки харчових продуктів та захисту споживачів; Державна служба України з геодезії, картографії та кадастру; Державне агентство лісових ресурсів України; Державне агентство рибного господарства України [4, с. 23–24].

На законодавчому рівні немає визначення контролю сільськогосподарських підприємств, також не досліджено і цю категорію загалом. Водночас, нормативно-правова база дозволяє встановити, які органи наділені контрольними повноваженнями у сфері агропромислового комплексу. Так, наприклад, основним контролюючим органом сільськогосподарських підприємств є центральний орган виконавчої влади, що безпосередньо пов'язаний з цією галуззю – Міністерство аграрної політики та продовольства України. Зазначене міністерство забезпечує формування та реалізацію державної аграрної політики, державної політики у галузі сільського господарства та продовольчої безпеки держави, захист прав на сорти рослин, тваринництво, насінництво; використання та відтворення водних біологічних ресурсів, регулювання лісового та мисливського господарства, ветеринарія, показники безпеки та якості харчових продуктів; у сфері карантину та захисту рослин, у сфері топографо-геодезичної та картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері державного земельного кадастру, державного нагляду в агропромисловому комплексі з питань дотримання земельного законодавства, використання та охорона земель усіх категорій та форм власності, родючість ґрунтів; формування державної політики у сфері нагляду (контролю) у системі інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу.

Державний технічний нагляд здійснюється за технічними засобами сільськогосподарського підприємства, що перебувають у власності юридичних та фізичних осіб або надають послуги з їх ремонту, переобладнання та реалізації. При цьому на законодавчому рівні визначаються конкретні завдання такого контролю, а саме: забезпечення контролю за виконанням законодавства у сфері захисту прав споживачів на придбання або ремонт сільськогосподарської техніки; нагляд за дотриманням законодавства про охорону праці та охорону навколишнього середовища під час експлуатації та обслуговування технічного обладнання в агропромисловому комплексі; контроль за сплатою збору за першу реєстрацію транспортних засобів, зареєстрованих центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі; експертна оцінка сільськогосподарської техніки при її відчуженні на вторинному ринку [5].

Слід зазначити, що контрольні повноваження у агропромисловому секторі не здійснюються централізовано. Таким чином, Міністерство аграрної політики та продовольства України є лише одним із суб'єктів контрольної діяльності. Державна служба України з геодезії, картографії та кадастру також наділена широким колом повноважень. Цей орган реалізує державну політику в галузі топографо-геодезичної та картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, в галузі державного земельного кадастру, державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, ведення державного земельного кадастру, використання та охорона земель усіх категорій та форм власності, родючість ґрунтів [6].

Контроль за діяльністю сільськогосподарських підприємств також входить до компетенції Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту прав споживачів. Слід зазначити, що до реформи системи центральних органів виконавчої влади більшість повноважень цього відомства було покладено на Державну сільськогосподарську інспекцію. Однак після прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересня 2014 р. № 442 останній та територіальні органи, що входять до структури, були ліквідовані [7].

У зв'язку із зазначеними змінами Державна служба України з питань безпечності харчо-

вих продуктів та захисту споживачів є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства та реалізує державну політику у галузі ветеринарії, сфері безпеки та індивідуальних показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, ідентифікації та реєстрації тварин, санітарного законодавства, санітарного та епідемічного благополуччя населення, у сфері епідеміологічного нагляду та у сфері професійної здоров'я та функції з дозиметричного контролю робочих місць і доз опромінення працівників).

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів здійснює таку діяльність: контроль цін; запобігання вживання та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу; державного контролю за дотриманням законодавства про захист прав споживачів та реклами у цій сфері, за якістю зерна та продуктів його переробки; державного нагляду за дотриманням заходів біологічної та генетичної безпеки щодо створення сільськогосподарських рослин; дослідження та практичне використання генетично модифікованого організму у відкритих системах підприємств, в установах та організаціях агропромислового комплексу незалежно від їх підпорядкування та форми власності; здійснення радіаційного моніторингу рівня радіоактивного забруднення сільськогосподарська продукція та продукти харчування [8].

Відповідно до правового статусу, цей відділ реалізує державну політику у сфері ветеринарної медицини, безпеки та окремих показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, ідентифікації та реєстрації тварин, санітарного законодавства, насінництва та розсади (в частині сертифікація насіння та матеріалу, захист прав на сорти рослин); здійснює відповідно до закону державний ветеринарно-санітарний контроль, державний нагляд (контроль) за дотриманням санітарного законодавства, здоров'ям та благополуччям тварин, безпечністю та деякими показниками якості харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біопрепарати, ветеринарні препарати, субстанції, кормові добавки, корми та інші об'єкти санітарних заходів, застосування санітарних та ветеринарно-санітарних заходів, профілактичних та протиепідемічних заходів для захисту, що

входять до компетенції території України від проникнення захворювання людей, тварин і рослин з території інших держав або карантинних зон, вимоги законодавства у сфері насінництва та розсадництва, дотримання законодавства про захист прав споживачів, законодавства про зберігання, транспортування, торгівлю та використання захисних засобів, дотримання вимог щодо нормування форм, встановлення та застосування державних регульованих цін; здійснює контроль за виконанням фітосанітарних заходів, здійснює ринковий нагляд у межах своєї відповідальності [9, с. 124–125].

Крім зазначених органів профільного контролю, Державна податкова служба України також є суб'єктом контролю за діяльністю підприємств АПК. Одним з напрямів такого контролю є обов'язкове ліцензування пального. Такий дозвіл видається на 5 років. Ключовою зміною в механізмі регулювання обігу пального є визначення поняття його реалізації. Якщо раніше реалізацією вважався перехід права власності та розпорядження, то в новій редакції Податкового кодексу – будь-яка передача навіть літра пального. Сьогодні під час перевірки податківці можуть вимагати від підприємств АПК інвентаризації дизпалива, а нестача хоча б одного літра пального може бути класифікованою як порушення законодавства.

В рамках таких змін було запроваджено поняття акцизного складу для пального. Таким «пересувним акцизним складом» стає навіть звичайна автоцистерна – якщо з неї передається пальне стороннім особам (наприклад, тим самим директору чи підрядникам). І цей акцизний склад потрібно буде зареєструвати, обладнати вимірювальними пристроями, які також необхідно буде зареєструвати, щомісяця подавати звітність.

Для уникнення проблем під час податкової перевірки, сільськогосподарським підприємствам необхідно припинити практику заправки палимим господарства транспорту будь-яких сторонніх осіб – як фізичних, так і юридичних. Останнє часто вимагає виключити з договорів підряду виконання сільгоспробіт. Також слід звернути увагу на такі можливості, як передача автоцистерн в оренду (у такому разі податківці перевірятимуть не господарство, а орендаря) та зберігання пального за договором.

Також істотних змін зазнав податок на нерухомість. Головна проблема – визначення профілю об'єктів нерухомості. Адже в господарствах були впевнені: якщо вони підприємства АПК, то всі будинки можна

віднести до нерухомості сільськогосподарського призначення, яка не оподатковується. Однак практика податкових перевірок показує, що інспектори схильються до протилежної думки. Наприклад, під час перевірки було виявлено серед переліку об'єктів нерухомості господарства такі записи: «Будівля, включаючи вагову...» (далі перераховується призначення приміщень) або «Гараж» – та нараховано на них податок на нерухомість. Підставою такого рішення є не очевидність належності такої нерухомості до об'єктів сільськогосподарського призначення. У випадку, коли в гаражі стоїть службовий автомобіль директора чи вантажівки, якими господарство здійснює перевезення на замовлення інших суб'єктів підприємництва, податківці на ці об'єкти нараховують податок на нерухомість, оскільки жодне з зазначених приміщень не має відношення до сільськогосподарського виробництва.

Зазначену проблему можна вирішити, давши більш точне визначення об'єктів у їхньому переліку. Наприклад, «Гараж сільгосптехніки». Тому доцільним є проведення інвентаризації споруд, зокрема, щодо того, які назви та призначення зазначені в їх технічних паспортах.

У податковому законодавстві визначено, що фізичні особи – сільгоспвиробники можуть бути звільнені від податку на нерухомість як виробники продукції агропромислового сектору. Втім, на практиці податкові органи продовжують стягувати податок з фізичних осіб, аргументуючи свої висновки тим, що підприємці спочатку мають довести, що вони сільгоспвиробники, а зробити це можна лише на підставі зазначеного у документах фірми коду класифікації видів економічної діяльності. Однак для фізичних осіб зробити це неможливо, адже вони не охоплені системою КВЕД. Проте існує можливість довести свій статус сільськогосподарського виробника іншим способом – наявністю землі. Наприклад, якщо у виробника є земля та сховища або спецтехніка та гараж для неї, він не повинен сплачувати податок на нерухомість за сховище чи гараж.

Оскільки сільське господарство характеризується уповільненим оборотом капіталу та залежністю від природних та погодно-кліматичних умов року, ця галузь постійно потребує підтримки з боку держави у вигляді дотацій. Така підтримка є невід'ємною умовою забезпечення продовольчої та економічної безпеки кожного суб'єкта господарювання та країни в

цілому. У 2021 році Кабінетом Міністрів було оновлено напрями та порядок отримання та використання коштів бюджетної програми з надання державної фінансової підтримки розвитку фермерських господарств. Державна підтримка підприємствам АПК у 2021 році передбачена у розмірі 4,5 млрд грн. Головним розпорядником коштів бюджетної програми та відповідальним виконавцем є Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Державна підтримка АПК поділяється на дві групи – традиційна і нова.

До традиційного напрямку відноситься: часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва; фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів; фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства; фінансова підтримка розвитку фермерських господарств; розвиток тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції.

До нового напрямку відноситься: виплати фермерам за ЄСВ; відшкодування втрат від пошкодження посівів сільськогосподарських культур внаслідок надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру; державна підтримка розвитку меліорованих земель; виробництво органічної сільськогосподарської продукції; державна підтримка виробників картоплі; державна підтримка сільгоспвиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь (гречка).

Одержати державну фінансову підтримку можуть підприємства АПК, а саме:

– фермерське господарство, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік діяльності до 20 млн грн, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення;

– зареєстроване в поточному році фермерське господарство, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки) [10].

Міністерство аграрної політики подає до Міністерства фінансів звіт про використання бюджетних коштів у розрізі напрямів їх використання та інформацію про стан виконання результативних показників з результатами аналізу, поясненнями, висновками щодо їх виконання у строки, визначені законодавством. У свою чергу Державна аудиторська служба у формі державного аудиту та доку-

ментальних перевірок контролює складання та подання фінансової звітності про використання бюджетних коштів, виділених на підтримку фермерських господарств, а також здійснює контроль за їх цільовим та ефективним витрачанням.

Висновки. Отже, на основі наукових доробок та нормативно-правових джерел, можна зробити висновок щодо відсутності чіткої системи державного контролю сільськогосподарських підприємств. Така невизначеність передусім пояснюється відсутністю реального законодавчого окреслення, децентралізованістю контролюючих суб'єктів, відсутністю між ними сталого взаємозв'язку, розгалуженістю контрольних повноважень. У зв'язку із цим, контроль за діяльністю сільськогосподарських підприємств можна визначити як засновану на положеннях Конституції та іншого законодавства України, чітко спрямовану, систематичну

діяльність уповноважених органів державної влади, спрямовану на забезпечення законності, безпечності й високого рівня користі агропромислового сектору держави шляхом реалізації спеціального інструментарію методів, засобів і заходів державного впливу.

При цьому слід наголосити про наявність потреби вдосконалення чинної системи контролю сільськогосподарських підприємств за кількома напрямками. Необхідно оптимізувати нормативно-правову базу, положення якої регулюють контроль в сільськогосподарських підприємств. Доцільно сформулювати єдиний законодавчий документ, який би закріплював зміст контролю в агропромисловій сфері, чітко визначав його мету, завдання, функції, принципи тощо. Крім того необхідно визначити допустимі форми контролю сільськогосподарських підприємств, з дотриманням принципу законності та свободи підприємницької діяльності в агропромисловій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабенко А.Г., Бондаревська К.В. Шляхи вдосконалення державного регулювання аграрного сектора економіки. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 54–59.
2. Ломакіна І.Ю. Державне регулювання сільського господарства в Україні (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 19 с.
3. Галицький О.М., Лівінський А.І., Дяченко О.П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.3.93>
4. Гончарук І.В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4. С. 19–30.
5. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України : Закон України від 05.10.2006 № 229-V / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-16#Text> (дата звернення: 25.11.2021).
6. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-p#Text> (дата звернення: 28.11.2021).
7. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 442 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-p#Text> (дата звернення: 28.11.2021).
8. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 667 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-p#Text> (дата звернення: 30.11.2021).
9. Литовченко В.С. Суб'єкти державного контролю в агропромисловому комплексі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 37. Ч. 2. С. 122–126.
10. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 384 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2021-p#Text> (дата звернення: 03.12.2021).

REFERENCES:

1. Babenko A.G., Bondarevskaya K.V. (2014) Shlyahi vdoskonalennya derzhavnogo regulyuvannya agrarnogo sektora ekonomiki [Ways to improve state regulation of the agricultural sector of the economy]. *Problemi ekonomiki* [Problems of the economy], 3, 54–59.

2. Lomakina I.Yu. (2012) Derzhavne reguluvannya silskogo gospodarstva v Ukraini (administrativno-pravoviy aspekt) [State regulation of agriculture in Ukraine (administrative and legal aspect)]: avtoref. dis. kand. yurid. nauk. Kyiv.

3. Galickij O.M., Livinskij A.I., Dyachenko O.P. (2019) Organizacijno-ekonomichnij mehanizm derzhavnogo reguluvannya agrarnogo virobnictva v Ukrayini [Organizational and economic mechanism of state regulation of agricultural production in Ukraine]. *Investiciyi: praktika ta dosvid* [Investments: practice and experience], 3, 93–98. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.3.93>

4. Goncharuk I.V., Tomashuk I.V. (2018) Derzhavne reguluvannya rozvitku resursnogo potencialu silskih teritorij: zagalni aspekti [State regulation of resource potential development of rural areas: general aspects]. *Ekonomika. Finansi. Menedzhment: aktualni pitannya nauki i praktiki* [Economy. Finances. Management: current issues of science and practice], 4, 19–30.

5. Pro sistemu inzhenerno-tehnichnogo zabezpechennya agropromislovogo kompleksu Ukraini: Zakon Ukraini vid 05.10.2006 № 229-V [On the system of engineering and technical support of the agro-industrial complex of Ukraine: Law of Ukraine of 05.10.2006 № 229-V / The Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-16#Text>

6. Pro Derzhavnu sluzhbu Ukraïni z pitan geodeozii, kartografii ta kadastru: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 14.01.2015 № 15 [On the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 14.01.2015 № 15 / Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-p#Text>

7. Pro optimizaciyu sistemi centralnih organiv vikonavchoï vladi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 10.09.2014 № 442 [On the optimization of the system of central executive bodies: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 10.09.2014 № 442 / Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-p#Text>

8. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu sluzhbu Ukraïni z pitan bezpechnosti harchovih produktiv ta zahistu spozhivachiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 02.09.2015 № 667 [On approval of the Regulation on the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 02.09.2015 № 667 / Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-p#Text>

9. Litovchenko V.S. (2016) Subyekti derzhavnogo kontrolyu v agropromislovomu kompleksi Ukraini [Subjects of state control in the agro-industrial complex of Ukraine]. *Naukovii visnik Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University], 37(2), 122–126.

10. Pro vnesennya zmin do Poryadku vikoristannya koshtiv, peredbachenih u derzhavnomu byudzheti dlya nadannya finansovoyi pidtrimki rozvitku fermerskih gospodarstv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 21.04.2021 № 384 [On amendments to the Procedure for the use of funds provided in the state budget to provide financial support for the development of farms: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 21.04.2021 № 384 / Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2021-p#Text>